

LARS CALMFORS
BERTIL HOLMLUND

Arbetsmarknadspolitik och lönebildning – en slutreplik

Vi har skattat samband mellan löner och arbetsmarknadsläge och då särskilt studerat arbetsmarknadspolitikens roll. Därvid har vi använt en numera tamligen vedertagen teoriram enligt vilken jämvikten på arbetsmarknaden bestäms av skärningen mellan en sk lönesättningskurva och en efterfrågekurva för arbetskraft (eller en prissättningskurva vid monopolistisk konkurrens på varumarknaden). Ansatsen utvecklades av Layard & Nickell [1986] och har legat till grund för ett stort antal studier. Från att ursprungligen ha diskuterat våra slutsatser om arbetsmarknadspolitik har Bergström och Löfgren (B-L) nu övergått till att döma ut hela denna teoribildning. En stilla reflexion: om B-L anser sig ha gjort viktiga upptäckter, varför publicerar de inte på vanligt sätt sina rön i internationella tidskrifter så att professionen kommer på rätt spår igen?

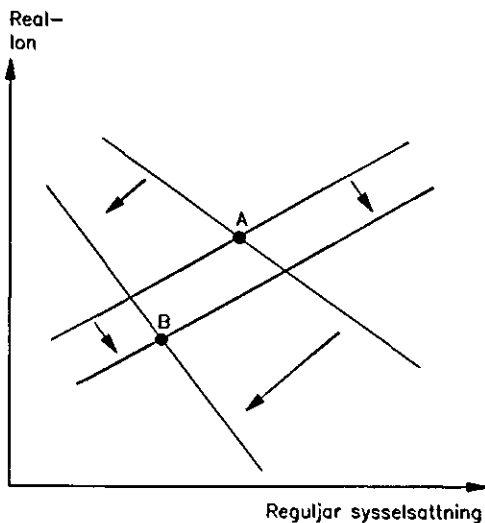
B-L menar att något lönesättnings-samband som är oberoende av efterfrågekurvan inte finns och att lönesättningskurvan därför är teoretiskt oanvändbar. Om detta kan följande sägas. I en fackföreningsmodell påverkas det enskilda facket lönekrav av kostnaden för lönehöjningar. Denna beror på efterfrågeelasticiteten (sysselsättningens lönekänslighet) och den förväntade nyttan för en friställd arbetare. Den senare variabeln be-

ror i sin tur bli på arbetslöshetsersättningen liksom på den aggregerade sysselsättningen, som bestämmer sannolikheten att få nytt jobb. På aggregerad nivå uppstår därför ett samband mellan å ena sidan lönen och å andra sidan efterfrågeelasticiteten, arbetslöshetsersättningen och sysselsättningen. Om elasticiteten är konstant – ett vanligt antagande i många studier – är lönesättnings-sambandet oberoende av faktorer som påverkar arbetskraftsefterfrågan (tex produktiviteten). Om elasticiteten är variabel, måste emellertid sådana faktorer beaktas när man skall fastställa lönesättningskurvans läge. *Teoretiskt* är detta oproblemiskt och rubbar inte slutsatsen att lönesättningskurvans lutning påverkar effekten av en efterfrågestörning (*Figur 1*).¹ Däremot blir den diagrammatiske framställningen

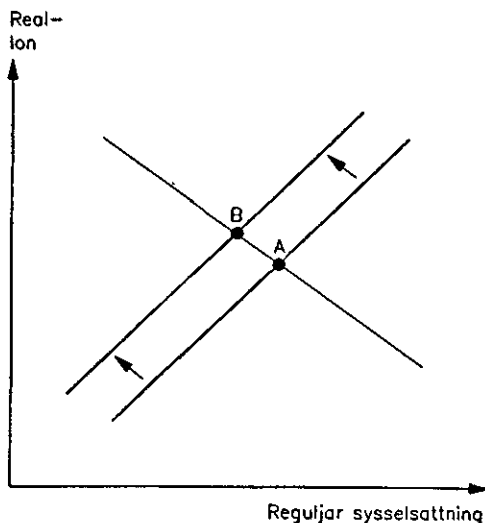
¹ Det är oklart vad B-Ls kritik på denna punkt egentligen går ut på. Om de menar att även *lutningen* på lönesättningskurvan kan påverkas av faktorer som styr efterfrågan, och att detta borde beaktas genom sk interaktionstermer, så har vi inga *teoretiska* invändningar. Men ställer man sådana krav på komplicerade funktionsformer (utan någon egentlig hypotes i botten), torde i stort sett inga ekonomiska studier på tidsseriedata uppfylla B-Ls krav; det begränsade antalet frihetsgrader sätter också bestämda gränser för vad som härvidlag är praktiskt möjligt. Invändningen att "en entydig lutning i aggregatet erhålles endast om alla skift i efterfrågekurvorna för de enskilda företagen är parallella" kan knappast heller vara allvarligt menad. Alla ekonomer vet ju att man gör antaganden om symmetri och representativa företag m m för att möjliggöra en överskådlig analys. Det är inte god vetenskap att kräva sådan komplexitet i antagandena att inga slutsatser kan dras.

LARS CALMFORS är professor i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och BERTIL HOLMLUND är professor i nationalekonomi vid Uppsala universitet.

Figur 1 Fallet med variabel efterfrågeelasticitet.

Figur 2 Effekter av arbetsmarknadspolitik.

mer svåröverskådlig om man har två kurvor som båda skiftar till följd av efterfrågestörningar. Det allmänna fallet kan också i aggregerade studier ge statistiska identifikationsproblem av välbekant slag, vilka vi dock menar har hanterats på ett rimligt sätt (i disaggregerade studier uppkommer emellertid inte sådana problem).

B-L hävdar att slutsatser inte kan dras från estimation av enbart lönesättningskurvan. Det är fel. Kan man visa att AMS-åtgärder förskjuter kurvan uppåt, så vet vi att lönen ökar och den reguljära sysselsättningen minskar (Figur 2). Detta är inte trivialt som B-L [1991c] nu plötsligt hävdar. Den allmänna föreställningen har nog varit att man kan hålla nere arbetslösheten genom selektiva AMS-insatser utan negativa effekter på lönebildningen. De metoder vi använt är för övrigt analoga med dem som använts för att studera långtidsarbetslöshetens effekter på lönebildningen och som Bergström (SvD 1990-12-20) uppenbarligen godtar när de ger argument för arbetsmarknadspolitik.

B-Ls svårigheter att orientera sig i lönebildningslitteraturen är obegripliga eftersom härledningar av lönesättningskur-

van förekommer på många håll. Ett exempel är just Nickell [1990], som B-L [1991c] åberopar för att "bevisa" att lönesättningskurvan inte finns i litteraturen. De hänvisar explicit till hans ekvation (40), som beskriver det partiella sambandet mellan lönen i en sektor av ekonomin och bla den aggregerade sysselsättningen. Ekvationen används emellertid precis på det sätt vi beskrivit för att härleda en aggregerad lönesättningskurva (ekvation 43), vilken tvärtom vad B-L påstår längre fram kombineras med en aggregerad prissättningsrelation (ekvation 46) i syfte att bestämma jämviktsarbetslösheten. Har B-L verkligen läst artikeln? Ett annat näraliggande exempel är det specialnummer av *Scandinavian Journal of Economics* [1990] där Blanchflower & Oswald och Lindbeck & Snower härleder lönesättningskurvor.

Det finns många andra egendomligheter i B-Ls inlägg: självmotsägelser, slarv och felaktigheter i litteraturreferat m.m. Mest besynnerligt är att den lönesättningskurva som skattats i den sk SNEPQ-modellen, där Bergström medverkar, har "stark nyttoteoretisk underbyggnad" (B-L [1991b]), medan samma sorts löne-

sättningskurva "vilar på bräcklig teoretisk grund" (B-L [1991c]) när vi estimerar den. Skämtar B-L med oss? Sanningen är nog att våra kritiker varit så angelägna att misskreditera vår forskning att de inte har haft tid och ork att samla sig till en genomtänkt argumentation och därför har hamnat i orimliga och sinsemellan oförenliga ståndpunkter. Vi har svårt att tro att vi i sak skulle vara så oeniga som diskussionen i *Ekonomisk Debatt* kan ha gett intryck av. Låt oss därför till sist citera några av slutsatserna från en ny uppsats om lönebildning och arbetsmarknadspolitik av Löfgren & Wikström [1991]:

"... den relevanta slutsatsen från de hittills företagna studierna är att ingen tycks förkasta hypotesen om att arbetsmarknadspolitiska åtgärder har en mindre lönepressande effekt än öppen arbetslöshet."

"I den mån man tror att öppen arbetslöshet har en reallönepressande effekt ... så innebär rimligen arbetsmarknadspolitiska insatser att en nödvändig kostnadsanpassning går långsammare än den skulle ha gjort i frånvaro av arbetsmarknadspolitik. Orsaken är att den öppna arbetslösheten i det senare fallet stiger snabbare och mera."

Vi kunde inte ha sagt det bättre själva. Vi kan också instämma i slutsatsen att det finns "en svår ekonomisk-politisk avvägning mellan en målsättning om en snabb kostnadsanpassning och viljan att hindra de sociala kostnader och individuella välfärdsluster som arbetslöshet kan innebära". Det är denna målkonflikt vi velat belysa. Man kan naturligtvis ha skilda uppfattningar om vilken vikt man i det politiska beslutsfattandet bör tillmäta ekonomiska studier; sådana kan naturligtvis aldrig utgöra mer än en del av beslutsunderlaget. Som forskare har vi dock en skyldighet att ge spridning åt resultat som är av vikt för de politiska besluten. Och det vore ohederligt att därvidlag begränsa sig till sådana resultat som man själv finner vara politiskt mest tilltalande. Man

kan också ställa krav på att de som deltar i den nationalekonomiska debatten sätter sig in i det material de diskuterar, vilket vi menar att B-L inte gjort på ett tillfredsställande sätt.

Referenser

- Bergström, V & Löfgren, K-G, [1991a], "Arbetsmarknadspolitik under krisen?". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 4, s 328-335.
- Bergström, V & Löfgren, K-G, [1991b], "Hellre arbetsmarknadspolitik än devalvering. Svar till Calmfors och Holmlund". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 5, s 454-459.
- Bergström, V & Löfgren, K-G, [1991c], "Lönesättningskurvor - finns dom?". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 7, s 624-627.
- Bergström, V & Nilsson, C, [1990], "Beredskapsarbeten nödvändiga". *Svenska Dagbladet* 1990-12-20.
- Blanchflower, D G & Oswald, A J, [1990], "The Wage Curve". *Scandinavian Journal of Economics*, vol 92, s 215-223.
- Calmfors, L & Holmlund, B, [1991a], "Hur skall studierna av arbetsmarknadspolitikens löneeffekter bedomas? Replik till Bergström och Löfgren". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 5, s 448-454.
- Calmfors, L & Holmlund, B, [1991b], "Lönebildningen och arbetsmarknadspolitiken. Svar till Bergström och Löfgren". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 6, s 531-533.
- Layard, R & Nickell, S, [1986], "Unemployment in Britain". *Economica*, vol 53, s 121-170.
- Lindbeck, A & Snower, D, [1990], "Demand and Supply-Side Policies and Unemployment: Policy Implications of the Insider-Outsider Approach". *Scandinavian Journal of Economics*, vol 92, s 279-306.
- Löfgren, K-G & Wikström, M, [1991], "Lönebildning och arbetsmarknadspolitik". I *Arbetsmarknadsdepartementets årsbok 1991*.
- Nickell, S, [1990], "Unemployment: A Survey". *Economic Journal*, vol 100, s 391-439.